

Chińska ofensywa dyplomatyczna na Pacyfiku

Michał Bogusz

Pekin wyszedł z propozycją zawarcia kompleksowego porozumienia, które w radykalny sposób zmieniałoby relacje gospodarcze, polityczne i w sferze bezpieczeństwa w regionie Pacyfiku. 31 maja podczas spotkania ministra spraw zagranicznych ChRL Wang Yi z przedstawicielami dziesięciu wyspiarskich państw Pacyfiku (zob. Aneks) w Suwie, stolicy Fidżi, większość z nich odrzuciła wysunięty przez Chiny plan wielostronnej współpracy. Według agencji Reutersa, która w połowie maja dotarła do projektu zatytułowanego „Wspólna wizja rozwoju” i związanego z nim planu pięcioletniego, Pekin chciałby szkolić policjantów z regionu Pacyfiku, współdziałać w dziedzinie „tradycyjnego i nietradycyjnego bezpieczeństwa” i rozszerzyć współpracę w obszarze egzekwowania prawa. Pragnie również wspólnie opracować plan dla rybołówstwa, który obejmowałby lukratywne połowy tuńczyka na Oceanie Spokojnym, zwiększyć współdziałanie w zakresie użytkowania sieci internetowych oraz utworzyć w poszczególnych państwach instytuty Konfucjusza i klasy w szkołach. W dokumentach wzmiankowano też o możliwości powołania strefy wolnego handlu z krajami Pacyfiku. W propozycji pięcioletniego planu przedstawiono szereg bezpośrednich zachęt dla państw regionu. Chiny proponują m.in., że do 2025 r. przygotują 2,5 tys. stypendiów rządowych dla studentów i program kształcenia młodych dyplomatów. Oferują także wspólną budowę sieci laboratoriów kryminalnych pobierających, analizujących i przechowujących odciski palców czy DNA oraz zajmujących się badaniami z zakresu patologii i kryminalistyką elektroniczną.

Spotkanie na Fidżi było częścią rozpoczętej 26 maja podróży delegacji ChRL z ministrem spraw zagranicznych na czele. W czasie dziesięciu dni dwudziestoosobowa grupa odwiedziła wyspiarskie państwa Pacyfiku: Kiribati, Samoa, Fidżi, Tonga, Vanuatu i Papuę-Nową Gwineę, a objazd zakończyła wizytą w Timorze Wschodnim (którego przedstawiciele nie zostali zaproszeni na szczyt na Fidżi). ChRL nie osiągnęła powodzenia w kwestii wielostronnego porozumienia, lecz zawarła z poszczególnymi państwami szereg umów bilateralnych i protokołów uzgodnień dotyczących szerokiego wachlarza spraw związanych ze współpracą ekonomiczną, kulturową czy zwalczaniem pandemii COVID-19.

Komentarz

- Pekin zaczął przygotowywać się do ofensywy dyplomatycznej w październiku 2021 r., kiedy doszło do pierwszego spotkania Wang Yi z przedstawicielami dziesięciu państw wyspiarskich Pacyfiku. W ten sposób przywódcy ChRL próbowali zapewne naśladować sukces, jaki osiągnęli we współpracy z członkami Unii Afrykańskiej. Chińskie propozycje są jedną z najdalej idących prób zmiany równowagi międzynarodowej od czasu

zakończenia zimnej wojny – w przypadku ich realizacji doszłoby wręcz do rewolucji w położeniu międzynarodowym Południowego Pacyfiku. Tamtejsze państwa i terytoria nie mają dużej liczby mieszkańców i zajmują stosunkowo małe tereny, ale pod ich jurysdykcją znajdują się znaczne obszary morskie (zob. Aneks). Zasoby morskie oraz strategiczne położenie na szlakach komunikacyjnych prowadzących z Australii i Azji Południowo-Wschodniej na półkulę zachodnią i na Tajwan powodują, że region staje się areną rosnącej rywalizacji ChRL ze Stanami Zjednoczonymi oraz ich sojusznikami: Australią, Nową Zelandią i Japonią. Aktywną politykę stara się tam prowadzić również Francja, która kontroluje trzy odseparowane od siebie terytoria: Nową Kaledonię, Polinezję Francuską oraz wyspy Wallis i Futuna. Wzmoczona aktywność Pekinu na Pacyfiku może być też elementem ofensywy dyplomatycznej zainicjowanej po wspólnej deklaracji ChRL i Federacji Rosyjskiej z 4 lutego (szerzej zob. [Koniec gry pozorów: demonstracyjna koordynacja między Pekinem i Moskwą](#)). Mimo trudności, jakie przyniosła Chinom późniejsza agresja Rosji na Ukrainę, Pekin doprowadził do zawarcia porozumienia w sferze bezpieczeństwa z Wyspami Salomona i podjął próbę rozszerzenia go na pozostałe państwa wyspiarskie regionu (szerzej zob. [Wyzwania dla Chin na Indo-Pacyfiku w cieniu rosyjskiej agresji na Ukrainę](#)).

- Trudności ChRL w szybkim przeforsowaniu własnych propozycji mają trzy przyczyny. Po pierwsze – rośnie aktywność Stanów Zjednoczonych, które zaproponowały regionowi nową inicjatywę – Ramy Gospodarcze Indo-Pacyfiku (szerzej zob. [IPEF: gospodarcze ramy powstrzymywania Chin na Indo-Pacyfiku](#)) – do której przystąpiło Fidżi. Zarazem nowy rząd Australii odbudowuje wpływy na oceanie (minister spraw zagranicznych Penny Wong odbyła szereg spotkań i doprowadziła m.in. do podpisania partnerstwa z Samoa). Po drugie – państwa regionu niepokoją się, że Pekin chce je wciągnąć w swoją strefę wpływów, co uczyni z nich pole rywalizacji politycznej, a w przyszłości być może także miejsce konfrontacji militarnej pomiędzy ChRL i USA. Obawy te znacznie osłabiają atrakcyjność chińskiej oferty mimo kryzysu gospodarczego, który jest m.in. efektem załamania się turystyki w związku z pandemią. Po trzecie – kraje regionu, świadome swoich słabości, współpracują ze sobą w bloku, unikają działań, które doprowadziłyby do rozłamu wewnętrznego, i dążą do konsensusu przed podjęciem wszelkich radykalnych kroków na arenie międzynarodowej. Współdziałają przy tym także z państwami regionu uznającymi Tajwan (zob. Aneks). Stąd też ChRL udało się zawrzeć wprawdzie szereg umów bilateralnych, jednak żadna z nich nie dotyczy istotnych kwestii bezpieczeństwa i nie prowadzi do znaczącej zmiany sytuacji regionu lub poszczególnych jego krajów wobec państw trzecich. Przywódcy państw Pacyfiku zdają sobie też sprawę, że współpraca z Pekinem w kwestiach teleinformatycznych lub szkolenie dyplomatów czy policjantów ułatwi mu penetrację wywiadowczą regionu (świadczą o tym list prezydenta Mikronezji z 20 maja, w którym wezwał on okolicznych partnerów do odrzucenia chińskich propozycji). Część rządów wykorzystuje zainteresowanie ChRL instrumentalnie, aby uzyskać większe wsparcie gospodarcze i rozwojowe ze strony tradycyjnych partnerów regionu – USA, Australii i Japonii.
- Nieprzyjęcie chińskich propozycji na szczycie na Fidżi to porażka dyplomatyczna Pekinu, której nie są w stanie przysłonić umowy dwustronne, zwłaszcza że część z nich ma dosyć ogólnikowy charakter i mówi o współpracy i dialogu w różnych dziedzinach. Mimo to ChRL nie rezygnuje i zapowiedziała przygotowanie dokumentu, który byłby

odpowiedzią na zastrzeżenia uczestników spotkania. Zarazem chińskie media opublikowały szereg artykułów i postów w mediach społecznościowych, w których podkreślały „pokoju intencje” Pekinu w regionie, dając do zrozumienia, że jego wzmocniona obecność ma charakter obopólnie korzystny. Obecnie państwa regionu skłaniają się jednak do propozycji premier Samoa, aby chińską ofertę dyskutować w ramach Forum Wysp Pacyfiku, w którym zasiadają też Australia, Nowa Zelandia i terytoria zależne Francji, jak Nowa Kaledonia czy Polinezja Francuska, a także nieuznające ChRL Tuvalu. Ze względów prestiżowych Pekin będzie kontynuował dialog zbiorowy z większością regionu, lecz można się spodziewać, że poważniejsze próby przełamania oporu będzie podejmować na poziomie bilateralnym, dążąc do podpisania porozumień dotyczących bezpieczeństwa, a równocześnie kładąc nacisk na kwestie gospodarcze. W pierwszej kolejności zaczną zapewne oddziaływać na rządy, które zdają się bardziej skłonne do współpracy z nim, jak Tonga, dotknięte w styczniu katastrofalnym wybuchem wulkanu. Charakteru „pilotażowego” nabierze również zapewne wdrożenie umowy w sprawie bezpieczeństwa z Wyspami Salomona. Aktywność Pekinu – wbrew staraniom państw wyspiarskich Pacyfiku – doprowadzi jednak do zwiększenia rywalizacji w regionie między ChRL a USA i ich sojusznikami. Region może na tym zyskać gospodarczo, ale straci na stabilności.

ANEKS

Tabela. Niepodległe państwa Pacyfiku i obszary pod ich jurysdykcją

Państwo	Powierzchnia obszarów lądowych i wód wewnętrznych (km ²) ^a	Wyłączna strefa ekonomiczna (km ²) ^b
Wyspy Salomona ^a	28 896	1 589 477
Kiribati ^a	811	3 441 810
Samoa ^a	2 831	120 000
Fidżi ^a	18 274	1 202 978
Tonga ^a	747	659 558
Vanuatu ^a	12 189	663 251
Papua-Nowa Gwinea ^a	462 840	2 402 288
Wyspy Cooka ^c	236	1 960 027
Niue ^c	260	316 584
Mikronezja	702	2 996 419
Tuvalu ^d	26	749 790
Palau ^d	459	603 978
Wyspy Marshalla ^d	181	1 990 530
Nauru ^d	21	306 480
Razem	528 473	19 085 170

^a Państwa, w których złożył wizytę Wang Yi.

^b Państwa uznające Republikę Chińską (Tajwan).

^c Państwa niemające do ONZ – lokalne władze w pełni odpowiadają za sprawy wewnętrzne, a Nowa Zelandia, z którą tworzą one wolne stowarzyszenie – za politykę zewnętrzną i obronę; obowiązki te nie dają jej jednak kontroli i są realizowane na wniosek lokalnego rządu, który ma prawo do przejścia w dowolnym momencie do pełnej niepodległości drogą jednostronnej deklaracji.

^d Źródło: CIA Factbook.

^e Źródło: International Institute For Law of the Sea Studies.